

Näringsdepartementet

Helena Strömbäck

Analyssektariatet

Ulf Berkelöf

Remissammanställning gällande kommissionens förordningsförslag om åtgärder för den europeiska inre marknaden för telekom

Totalt har 50 remissvar inkommit¹, av dessa tillstyrks förslaget av **Västra Götalandsregionen, Boverket, Uppsala universitet** (Juridiska fakultetsnämnden, men med kritik mot vissa punkter), **Jordbruksverket. Konsumentverket** stödjer det bakomliggande syftet med förslaget att skapa en fullbordad inre marknad för elektronisk kommunikation, men ifrågasätter den snäva tidsramen.

Kammarrätten i Stockholm, Stockholms stad (stadsledningskontoret) och **Näringslivets regelnämnd (NNR)**, avstyrker förslaget. **IT&Telekomföretagen** anser att kommissionens förslag inte bör genomföras i befintligt skick.

Konkurrensverket anser att det inte framkommit några starkt vägande argument för så omfattande förändringar. **Netnod** anser att förslaget verkar förhastat.

Stockholms stad (stadsledningskontoret) förordar att åtgärder inriktas mot att säkra en stabil och effektiv tillämpning av EU:s befintliga rättsakter och att redan befintliga direktiv och rekommendationer justeras för att nå de avsedda effekterna. De anser vidare att ytterligare regulatoriska åtgärder för tillträde till fasta accessnät inte kan motiveras med hänsyn till proportionalitetsprincipen. Stockholms stad menar också att det är olyckligt om tillträdesregleringen skärps i ett läge där allt fler aktörer etablerar sig på marknaden med ett utbud av grundläggande IT- infrastrukturer, som dessutom visat sig vara framgångsrikt för såväl IT- och telekombranschen som för näringslivet i stort och samhällsekonomin.

Regelrådet har mottagit en särskild förfrågan från Näringsdepartementet om granskning av kommissionens konsekvensanalys till förslaget om en europeisk inre marknad för elektronisk kommunikation. Regelrådet yttrar sig därför i särskild ordning.

¹ Remisslistan återfinns i bilaga 1. Den omfattade 92 mottagare, av dessa har 48 besvarat enkäten. Utöver remisslistan har svar inkommit från Lunds universitet (Juridiska styrelsen) och Uppsala universitet (Juridiska fakulteten).

Justitiekanslern, Marknadsdomstolen, Länsstyrelsen i Örebro län, Statskontoret, Elsäkerhetsverket och EON har inga synpunkter på förslaget. **Allmänna reklamationsnämnden** har inga synpunkter på förslagets regler i sak men lämnar ett par redaktionella synpunkter.

Förvaltningsrätten i Stockholm, Försvarmakten, Svenska kraftnät och Göteborgs stad har inte något att erinra mot förslaget.

Företagarna, SABO, Svensk Handel och Sveriges advokatsamfund avstår från att lämna synpunkter. **SkånNet AB** anser sig inte ha tillräcklig juridisk och ekonomisk kompetens för att besvara remissen.

Swedavia AB förordar alternativ 1 i det utskickade remissförslaget. Alternativ 2 förordas av **Konsumentverket, Länsstyrelsen i Norrbottens län** (i samråd med IT Norrbotten AB som samordnar bredbandsutbyggnaden för länets 14 kommuner och koordinerar leveransen av fiberinfrastruktur till operatörer från regionnätet och de kommunala stadsnäten), **Länets Västerbotten Data och Tele AB, IT Norrbotten** samt **LRF** (som starkt vill avråda från alternativ 3, dvs. en gemensam EU-regleringsmyndighet).

1 Övergripande synpunkter

MSB är tveksam till om förslaget står i proportion till de förväntade effekterna större frihet och fler alternativ för marknadsaktörerna (jmf. med proportionalitetskravet i subsidiaritetsprincipen). Möjligheterna att ställa krav på robusthet, alternativt resiliens, i elektroniska kommunikationer, så att dessa kan fungera även under en kris, är en mycket viktig fråga som saknas i förslaget.

Försvarmakten har inget att erinra mot förslaget då det endast berör kommersiella nät och inte påverkar Försvarmaktens operativa behov.

Sveriges kommuner och landsting (SKL) anser att förslaget måste ta hänsyn till de rättsliga och faktiska förutsättningarna i medlemsstaterna. Kommissionen bör därför överväga att införa åtgärder i flera steg för att bli verkningsfulla. SKL anser vidare att det är en brist att förslaget inte hanterar finansiering av utbyggnad där marknaden inte fungerar.

LRF pekar på att alla länder har olika förutsättningar och ambitioner vad gäller mobiltäckning. Därför varierar incitamenten och de verktyg som används för att åstadkomma bättre mobiltäckning i respektive land. För Sverige, som har en i Europeiskt perspektiv hög yttäckning, är det mycket viktigt att vi själva ska kunna utforma olika nationella krav vid frekvensauktioner.

Datainspektionen påpekar att det enligt den dataskyddslag som finns idag är den plats där ett företag är etablerat som bestämmer vilket lands lagstiftning som ska tillämpas vid behandling av personuppgifter. Aktörer som tillhandahåller sådana gränsöverskridande tjänster som föreslås måste därför tillämpa

dataskyddslagstiftningen i det land där företaget är etablerat samtidigt som förordningen ska tillämpas. I förordningen finns inga förslag om hur dessa regelverk ska förhålla sig till varandra. Mot denna bakgrund kan Datainspektionen inte uttala sig om förslagens konsekvenser för den personliga integriteten.

Post- och telestyrelsen (PTS) välkomnar kommissionens ambition med förslaget men anser att förslaget saknar tydlighet i flera delar, vilket gör att det finns oklarheter beträffande de sammantagna konsekvenserna för svenska företag, slutkunder och den svenska marknaden. PTS anser att läget för den europeiska, och då särskilt den nordiska, marknaden för elektronisk kommunikation är betydligt mer positivt än vad kommissionen redovisar. En förordning på detta område riskerar skapa onödig komplexitet i regelverket och medför en risk för ökad regulatorisk osäkerhet enligt PTS. Dessutom innebär förslaget i vissa delar även en överlappning av de bestämmelser som redan idag finns i såväl direktiven som i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (LEK), liksom i PTS föreskrifter. Det riskerar därmed att bli ett svåröverskådligt regelverk. PTS föredrar en fullständig översyn av regelverket framför det förordningsförslag kommissionen presenterat, som endast adresserar vissa områden. I förordningens allmänna bestämmelser definieras i artikel 2.6 "huvudsakligt verksamhetsställe". PTS anser att det saknas vägledning i förslaget, för vad som ska gälla för icke-europeiska leverantörer av elektronisk kommunikation vid bestämmande av huvudsakligt verksamhetsställe.

Företaget **3** (Hi3G Access AB) stödjer kommissionens målsättning med förslaget, att genom ökad harmonisering fullborda en europeisk inre marknad för elektronisk kommunikation säkerställa konsumenter och företag kan ta del av den digitala infrastruktur som finns inom EU.

1.1 Analys saknas

Följande remissinstanser anser att kommissionens förslag inte analyserats tillräckligt; **FRA, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Sveriges kommuner och landsting (SKL), Stockholms stad (stadsledningskontoret), Göteborgs stad, PTS, Konkurrensverket, Näringslivets regelnämnd, Netnod, Svenska stadsnättsföreningen, Länet Västerbotten Data och Tele AB. Netnod** påpekar att flera förslag saknar konsekvensanalys, t.ex. förslagen om virtuella operatörer som Netnod därmed anser måste strykas då det är oklart om de kommer att leda till de uppsatta målen för kommissionens förslag. **FRA** anser att förslaget saknar konkretiseringar bl.a. om nya allokeringar av frekvensband och att det därför behövs ytterligare analys och konsekvensbeskrivningar.

PTS och **Svensk stadsnättsföreningen** tar upp att förslaget är framtaget för länder som inte kommit lika långt i sin utveckling som Sverige och övriga Norden. PTS framhåller att operatörerna i norden generellt sett uppvisar högre vinstnivåer och investeringar än i övriga medlemsländer. Enligt PTS tar förslaget snarare sikte på medlemsländer med bristande konkurrenssituation och mindre utbyggd höghastighetsinfrastruktur. **Svenska stadsnättsföreningen** betonar att förordningen inte får verka hindrande eller göra att utvecklingen avstannar.

Föreningen ser en risk att förordningens regler kan göra att mindre aktörer slås ut och multinationellt eller nationellt dominerande aktörer gynnas.

PTS anser att förslagets konsekvenser för samtliga medlemsländer inte analyserats tillräckligt. Det finns risk för en försämrad konkurrens, ett begränsat utbud av tjänster och högre slutkundspriser på marknaderna i de länder som redan uppnått en högre grad av infrastrukturutbyggnad och konkurrens. Det finns anledning att se om föreslagna regler medför en ökad regelbörda för små företag. **Svenska stadsnätetsföreningen** framhåller att genomgripande förändringar kräver djupgående och breda konsekvensanalyser.

Tillväxtverket stödjer förslagets intentioner men pekar på svårigheten att bedöma de samlade företags- och samhällsekonomiska konsekvenserna. För att kunna överblicka konsekvenserna behövs ett bättre underlag där det är möjligt att tydligare se effekterna av de olika reglerna på förslagets olika områden.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) anser att påverkan på kommunikationstjänster inom krisberedskapsområdet behöver analyseras. **Länet Västerbotten Data** och **TeleAB** saknar tydlig konsekvensanalys av nätens säkerhet.

Konkurrensverket saknar en analys och har svårt att bedöma i vilken utsträckning föreslagna förändringar i praktiken leder till minskad administration.

Sveriges kommuner och landsting (SKL) efterlyser mer analys av förordningsförslaget och menar att kommissionen bör överväga att införa åtgärderna i flera steg. Enligt SKL har förslaget brister då det inte behandlar frågor kring finansiering av utbyggnad i områden där marknaden inte fungerar.

Stockholms stad (stadsledningskontoret) anser, mot bakgrund av kommissionens förslag som innebär en förskjutning av befogenheter till kommissionen och unionens institutioner, att medlemsstaters och tillsynsmyndigheters befogenheter behöver analyseras närmare.

Göteborgs stad utgår från att berörda myndigheter kommer att göra en fördjupad analys och menar att de rättsliga konsekvenserna som beskrivs i förslaget kan behöva analyseras i förhållande till svensk lagstiftning.

Näringslivets regelnämnd pekar på att det saknas en konsekvensanalys av hur förslaget i sin helhet kommer att påverka företagens kostnader och investeringsvilja.

Företaget **3** (Hi3G Access AB) förespråkar att förslaget om roaming analyseras noggrant i samråd med marknadens aktörer.

1.2 Utvärdering

Kammarrätten i Stockholm anser det svårt att bedöma förslagets konsekvenser för domstolarna. Det är enligt Kammarrätten av största vikt att förordningen och följderna av dess tillämpning utvärderas efter hand.

1.3 Administrativa kostnader

Tele2 anser att förslaget kan öka operatörernas kostnader och administrativa börda. **Jordbruksverket** ser generellt positivt på förslaget då invånare och företag får minskade kostnader för elektronisk kommunikation, men framhåller att förordningen inte får ha till följd att den administrativa bördan ökar för de som omfattas av reglerna. **Näringslivets regelnämnd** framför att förslaget är oklart till sin utformning och onödigt administrativt betungande för såväl företag som ansvariga myndigheter. **Telenor** anser att EU-auktorisering inte ska tillämpas på redan auktoriserade europeiska teleoperatörer eftersom den administrativa regelbördan ökar. **PTS** redogör i sitt remissvar för det merarbete kommissionens förslag medför för myndigheten. Det är samtidigt enligt PTS svårt att bedöma omfattningen av det extra administrativa arbete som förslaget kommer att medföra, men med nya arbetsmoment, ändrad avgiftsmodell och ett utbyggt aktörsregister torde det vara av icke oväsentlig karaktär.

1.4 Förskjutning av befogenheter

Uppsala universitet och **Tele2** pekar på den befogenhetsöverföring till EU som följer på förslaget om EU-auktorisering. **SKL** anser att förslaget att överföra långtgående befogenheter till kommissionen, att harmonisera villkoren för spektrum, behöver analyseras ytterligare. **Stockholms stad (stadsledningskontoret)** och **Svenska stadsnätetsföreningen** pekar på den förskjutning av befogenheter de anser att förordningsförslaget innebär, från medlemsstaterna och de nationella tillsynsmyndigheterna till kommissionen och unionens institutioner. Inom marknaden för elektronisk kommunikation är tillsynsmyndigheterna strategiska för medlemsstaterna. Det kan enligt **Stockholms stad (stadsledningskontoret)** och **Svenska stadsnätetsföreningen** befaras att en förskjutning av befogenheterna till kommissionen och unionens institutioner inte är ändamålsenlig för Sverige. **Svenska stadsnätetsföreningen** anser att den nationella tillsynsmyndigheten PTS är nödvändig för den svenska marknaden.

1.5 Konkurrens

IT&Telekomföretagen anser att kommissionen bör återkomma med ett mer genomarbetat förslag, där bl.a. effekter på investering och konsolidering och förslagets risker samt långsiktiga effekter på marknadsreglering belyses. Kommissionens bakomliggande principiella syn på om, och i så fall i vilken utsträckning, konsolidering är önskvärd och vilka effekter den kan få för större respektive mindre länder bör också tydliggöras enligt IT&Telekomföretagen. Det krävs ytterligare överväganden och en fördjupad dialog med marknadens aktörer och andra intressenter. I vissa fall leder förslagen enligt IT&Telekomföretagen till målkonflikter, som diskuteras otillräckligt eller inte alls. Det är mer väsentligt att i dagsläget säkerställa en investeringsvilja inom EU, inte minst avseende bredband och trådlösa tjänster. Kommissionen förefaller inte ha tagit intryck av att det finns en väl fungerande konkurrens på området. **Uppsala universitet** påpekar att förslaget om EU-auktorisering kan ge ökade konkurrensproblem på den lokala

marknaden och att regleringsmyndigheterna bör vara bättre lämpade än kommissionen på att vidta korrigeringsåtgärder.

Tele2 anser att marknadsanalyser och beslut om lämpliga åtgärder bör överlåtas till de nationella tillsynsmyndigheterna. Det måste enligt Tele 2 vara upp till dem att bestämma om konkurrensen är tillräckligt utvecklad på en nationell (eller regional) marknad.

Telenor anser att marknadsreglering av internationella samtal inte ska godkännas utan specifika marknadsanalyser. Marknaden för internationella samtal anses av Telenor ha en fungerande konkurrens. **SKL** anser att förbättrade och harmoniserade regler för konsumenter och slutanvändare skulle underlätta val av leverantör och tjänster, vilket skulle förbättra konkurrensen. Företaget **3** ser en risk för att spektrum tilldelas t.ex. på grund av att en aktör redan har en omfattande spektrumportfölj, vilket torde gynna de största operatörerna med närvaro i många EU-medlemsstater.

1.6 Definitioner

Kammarrätten i Stockholm pekar på svårigheten för domstolarna att tolka formuleringar i förordningen som är av diffus eller ekonomisk-politisk karaktär. Ett exempel är artikel 1 b) där det anges att ett av regleringens syften är att främja unionens globala konkurrenskraft. **Netnod** anser att flera av de begrepp som används i förslaget måste definieras t.ex. "elektronisk kommunikationstjänst" "vissa produkter" i artikel 1 respektive "auktorisering" och "virtuell bredbandskapacitet" i artikel 2.

1.7 Jurisdiktion

MSB anser att det är viktigt att en analys genomförs vad avser operatörernas möjligheter att utnyttja regleringen för att undvika ansvar vad avser samhällstjänster genom geografisk lokalisering, (t.ex. genom att teleoperatörerna registrerar sig i annat land för att undvika krav på ansvar eller beredskapsåtgärder inom svensk jurisdiktion). Enligt **Kammarrätten i Stockholm** tas inte tillräcklig hänsyn till att det kan pågå mer eller mindre identiska tvister mellan EU-leverantörer från olika hemländer i flera medlemsstater samtidigt. Artikeln 3.6 skulle enligt Kammarrätten kunna ge upphov till osäkerhet vid rättstolkning och därigenom förutsägbarhetsproblem, då tidigare beslut kan ha tagit största möjliga hänsyn till andra hemländers utlåtanden. Det finns därför en risk för att regleringspraxis inte uppnås när flera EU-leverantörer med olika hemländer är involverade i tvister med liknande sakförhållanden. Kammarrätten uppmärksammar att det av artikel 6.2 inte tydligt framgår vad som är allvarliga överträdelse och när återkallelse kan bli aktuell. Kammarrätten vill uppmärksamma att proportionalitetsbedömningen kommer att kunna utfalla olika i olika jurisdiktioner, vilket kan leda till att likartade överträdelse kan orsaka att EU-leverantörers tillstånd återkallas i vissa länder men inte i andra. **Telenor** anser att det behövs ett klagande av jurisdiktion med avseende på nationella tillsynsmyndigheters kontroll av EU-auktorisering. **Tele 2** föreslår att det av texten

i artikel 3.6 ska framgå att hemlandets regleringsmyndighet skall utvärdera vad utgången i tvisten skulle ha varit om tvisten hade ägt rum i hemlandet, genom att tillämpa den nationella lagstiftningen i hemlandet, snarare än i värdlandet. I avsnitt 2 nedan redovisas synpunkter från **Datainspektionen** med koppling till jurisdiktion.

2 Regleringsformen

Kammarrätten i Stockholm anser att det finns ett stort värde i att inte lämna tillämparen utan vägledning när det gäller förordningens närmare innehåll. Det är viktigt för den som ska tillämpa lagen, direktiven, gällande förordningar och den föreslagna förordningen, att få överblick över tillämpliga bestämmelser som avviker från nu gällande regler. Kammarrätten noterar att förslaget om harmoniserade rättigheter för slutanvändare och förenklat byte av leverantör innebär att nationella myndigheter i framtiden inte kommer att ha möjlighet att införa striktare nationella regler än vad som anges i förslaget och noterar även att de tillämpliga konsumentreglerna i USO-direktivet (2002/22/EG ändrat av 2009/136/EG) utgör minimiregler. Kammarrätten ställer sig frågande till nödvändigheten av att ordningen med minimiregler för konsumentskyddet ska överges till förmån för helt harmoniserade regler.

Lunds universitet (juridiska fakultetsstyrelsen) påpekar att de nya reglerna kan leda till splittring av det svenska regelverket, då valet av regleringsform (förordning) ger begränsade möjligheter för den svenska lagstiftaren att föra samman de nya EU-reglerna med den existerande svenska konsumentskyddslagstiftningen på området. Kommissionens motivering till val av regleringsform är kortfattad och det saknas en analys där det nationella perspektivet och ett mer övergripande rättssäkerhetsperspektiv beaktas. Från principiell utgångspunkt framstår det som mer naturligt att förordningsformen reserveras för de konkurrensrättsliga aspekterna inom området elektronisk kommunikation (där EU har exklusiv befogenhet) och att konsumenträttsliga frågor (där befogenheten är delad mellan EU och medlemsstaterna) regleras genom direktiv.

Com Hem framför att de förändringar som kommissionen önskar uppnå på ett mer rättssäkert sätt skulle kunna uppnås genom direktiv. Com Hems övergripande slutsats är att den av kommissionen valda förordningsformen leder till en rad oklarheter och möjliga konflikter mellan svensk lagstiftning, som har införts i syfte att genomföra nu gällande EU-direktiv, och förordningsförslaget. Com Hem bedömer att målen med förordningsförslaget på ett mer rättssäkert sätt skulle kunna uppnås om förändringarna genomfördes i direktivform.

3 EU-auktorisering (artiklarna 3-7)

Uppsala universitet och **Tele2** uppmärksammar den befogenhetsöverföring till EU som följer med förslaget.

Uppsala universitet menar att förslaget om EU-auktorisering kan ge en ökad harmonisering men på bekostnad av ökade konkurrensproblem på lokala marknader och att regleringsmyndigheterna bör vara bättre lämpade än kommissionen att vidta korrigeringsåtgärder. Regleringsmyndigheterna har möjlighet att pröva nya regulatoriska lösningar på marknadsproblem. Erfarenheter inhämtade genom detta arbete kan sedan användas vid utformning av korrigeringsåtgärder och lagstiftning. Förslaget till ny reglering kan därför verka hämmande på lagstiftningens kvalitet. Uppsala universitet anser att en balanserad lösning vore att införa en gemensam EU-auktorisering samtidigt som regleringsmyndigheternas möjlighet att bestämma över korrigeringsåtgärder behålls.

PTS anser att förslaget kommer att medföra en ökad administration för regleringsmyndigheterna, för svensk del inte minst beroende på behovet av ett nytt aktörsregister och en ny avgiftsmodell. I Sverige är de leverantörer som tillhandahåller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster och allmänna kommunikationsnät mot ersättning, anmälningsskyldiga. Förordningsförslaget skulle kunna innebära att leverantörer av elektronisk kommunikation som idag inte är anmälningsskyldiga enligt lagen om elektronisk kommunikation (LEK) kan komma att ingå i PTS administration av leverantörer av elektronisk kommunikation. Vidare lämnar förslaget en rad obesvarade frågor som är mer eller mindre specifika för Sveriges vidkommande i synen på definition av årsomsättning och de konsekvenser detta medför.¹ Det är enligt PTS oklart om begreppet omsättning för elektroniska kommunikationstjänster i detta fall är liktydigt med årsomsättning för verksamhet som är anmäld enligt 2 kap. 1 § LEK.

SKL anser att det är angeläget att ta tillvara de stordriftsfördelar som finns när marknaden för elektronisk kommunikation är färdigutvecklad men att det är olyckligt att i ett tidigt skede prioritera stora aktörer på bekostnad av mindre.

IT&Telekomföretagen och **Tele 2** anser att förslaget är oklart.

IT&Telekomföretagen pekar på förslagets oklarheter om legala effekter i olika länder.

Tele2 ser inte nyttan med att teleoperatörer från den 1 juli 2016 ska lämna in en ny anmälan till hemlandets regleringsmyndighet, då teleoperatörer som bedriver operatörsverksamhet redan har anmält sin verksamhet en gång. **Telenor** anser att EU-auktorisering inte ska tillämpas på redan auktoriserade europeiska teleoperatörer pga. den administrativa regelbördan. Ett klargörande behöver, enligt Tele2, göras av domstolars lagtillämpning och jurisdiktion med avseende på nationella tillsynsmyndigheters kontroll av EU-auktorisering.

Kammarrätten i Stockholm vill avstyrka förslaget om att en leverantör av elektronisk kommunikation till allmänheten genom en anmälan får rätt att vara leverantör även i andra EU-länder, då det inte tillräckligt väl beskriver hur en sådan ordning skulle kunna genomföras i praktiken. **Tele 2** anser att det medför en onödig administrativ börda att anmälan ska lämnas in på hemlandets och värdlandets (-ländernas) språk. För ett företag som bedriver verksamhet i flera medlemsstater skapar detta en onödig administrativ börda. Tele 2 förespråkar en förenkling av denna process, och föreslår att BEREC:s (Body of European Regulators for Electronic Communications) register skall vara på engelska - vilket innebär att de teleoperatörer, särskilt de som omfattas av artikel 3.7, bara behöver lämna en anmälan på hemlandets språk och på engelska.

Företaget **3** framför att den gemensamma EU-auktoriseringen måste vara frivillig för redan auktoriserade operatörer.

Företaget **3** anser att den tillsyn som följer på en gemensam EU-auktorisering torde kräva en omfattande samordning mellan regleringsmyndigheterna. Det finns en risk för att regleringsmyndigheters kända generösa tolkningar av sina respektive nationella regler sannolikt kommer att väljas. Tillsynen kommer enligt företaget **3**, i många fall att ske på betydande avstånd från den verksamhet och marknad som tillsynen avser, vilket riskerar att leda till både rättsosäkerhet och mer byråkrati i förhållande till de olika regleringsmyndigheterna. Företaget **3** anser att nu gällande auktorisation bör behållas oförändrad. Om kommissionen vill uppnå harmonisering av operatörernas rättigheter och skyldigheter bör det vara lämpligare att genomföra en översyn av telekompaket istället för att ändra förutsättningarna för auktorisationen och tillhörande tillsyn. **Telenor** anser att det behövs ett klagörande av domstolars lagtillämpning och jurisdiktion, med avseende på nationella tillsynsmyndigheters kontroll av EU-auktorisering.

4 Radiospektrum (artiklarna 8-16)

Telenor stödjer kommissionens förslag till harmonisering av radiospektrum och ser fördelarna för näringen.

MSB anser att harmoniserade frekvenser för höghastighetsdatanätverk för Public Protection and Disaster Relief (PPDR) bidrar till förutsättningar för samhällsviktiga aktörers kommunikationstjänster och interoperabilitet, såväl nationellt som internationellt.

Ett av kommissionens delförslag i kapitel III fastställer rättsliga principer för användning av radiofrekvenser. Det innebär en ökad samordning av användningen av radiospektrum. Samhällsviktiga aktörer efterfrågar mobila kommunikationstjänster och arbetsätt, vilket harmoniserade och dedikerade radiofrekvenser för PPDR kan bidra till. **MSB** anser att Sverige, både i arbetsgruppen FM49 samt inför World Radio Conference 2015 (WRC 15), ska

arbete för harmoniserade spektrum för Public Protection and Disaster Relief (PPDR).

SKL anser det mest angeläget att harmonisera villkoren för de spektrum som ännu inte tagits i anspråk, t.ex. 700 Mhz-bandet.

Myndigheten för radio och tv anser att konsumentperspektivet måste vara ledande i alla delar i ett arbete med att samordna användningen av radiospektrum för trådlösa bredbandskommunikationer inom den inre marknaden.

Ericsson tillstyrker kommissionens förslag om koordinering av radiospektrum.

IT&Telekomföretagen tillstyrker i huvudsak kommissionens förslag och menar att det medför en ökad tillgång till insatsvaran "spektrum" och därmed medverkar till ökad konkurrens och bättre förutsättningar för att investera i infrastruktur.

Konkurrensverket framhåller att förlängningar av tillstånd kan försvåra konkurrensförutsättningarna för faktiska eller potentiella konkurrenter som önskar expandera sin verksamhet. Ett system där tillståndstiderna i praktiken inte kan förutsägas leder till osäkerhet på marknaden. Konkurrensverket anser att kriterierna i artiklarna 9-10 för tilldelning av spektrum i stort är ändamålsenliga och i huvudsak sammanfaller med de principer som tillämpas i Sverige.

Företaget **3** framhåller att det av förslaget inte framgår hur de principer och kriterier som uppställs för de nationella regleringsmyndigheternas tilldelning av spektrum och tillståndsvillkor kommer att leda till sådana förbättringar att regleringen är motiverad.

PTS menar att införandet av en notifierings- och vetoordning för tilldelningsförfaranden kan komma att förlänga handläggningstider inom tillståndsgivningen, vilket i sin tur leder till att också fördröja utbyggnad och utveckling. Myndigheten föreslår också några förtydliganden.² PTS invänder mot att ytterligare reglering behövs för tidplaner. Det kan åstadkommas via befintliga regleringsverktyg. PTS invänder mot att ytterligare reglering i artikel 12 skulle behövas för eventuella tidplaner. Det kan leda till rättsosäkerhet om kommissionen via genomförandeakter harmoniserar utgångs- eller förlängningsdatum i harmoniserade band för individuella tillstånd. PTS önskar att regeln (artikel 13) avgränsas till att gälla tilldelningar genom urvalsförfarande, inte beviljande av enskilda tillstånd. PTS ifrågasätter att andra medlemsländers myndigheter yttrar sig över nationella myndigheters tillståndsgivning. PTS önskar förtydligande om vilka tillåtna skäl som ska ligga till grund för kommissionens ingripande och veto mot nationell myndighets förslag, om det utgör hinder mot

² Artikel 8; vilken spektrumshantering kommer förordningen att avse i framtiden? En definition skulle kunna göras med avseende på vissa specificerade trådlösa bredbandskommunikationer. I artikel 9, punkt 3; att Likabehandling ska gälla mellan nya och gamla operatörer men inte mellan dessa och EU-operatörer som föreslås eftersom det är frågan om två olika kategorier. I punkt 4e bör ordet konsumtion strykas. I artikel 10, Regleringsprinciper, i punkten 1b och 1c ska ordet "ska" bytas mot "bör". Punkten 3 d. bör tas bort. I punkt 4 föreslår PTS att avsikten med regleringen ska förtydligas. I punkt 7 bör klargöras om det är spektrumtak som avses. PTS ifrågasätter om möjligheten, i artikel 11 punkt 2, att återkalla och upphäva tillstånd som inte utnyttjas behöver regleras i förordningen. Punkterna 3 och 4 behöver förtydligas.

den inre marknaden/EU-regleringen.³ PTS påpekar att förfarandet i punkterna 5-6-7 kommer leda till förlängda handläggningstider vilket leder till fördröjningar när det gäller att få ut spektrum till marknaden.

SVT finner starka skäl mot en harmonisering av spektrumfrågor och överföring av kompetens till EU-nivå. Att behålla nationell kompetens på området kan innebära större utrymme för länder som har möjlighet att gå före i den tekniska utvecklingen.

Tele 2 ser med tillfredsställelse att kommissionen föreslår en sträng hållning för att säkerställa tillräckliga och transparenta mekanismer för spektrumtilldelning i alla EU-länder. Tele 2 stödjer en harmonisering av spektrumtilldelningen och anser att det inte ska vara auktion av flera band samtidigt.

Com Hem framför att behovet av att beakta riskerna för störning på mottagning av trådbundna tv-sändningar vid tilldelning av tillstånd att utnyttja radiospektrum bör tydliggöras i artikel 9, bl.a. annat med hänvisning till bestämmelserna i Europakonventionen (Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna). Skälet till detta är två rättsutlåtanden som justitierådet Thomas Bull lämnat på Com Hems uppdrag⁴ och som behandlade frågan om i vilken mån det av grundlag och Europakonventionen följer en skyldighet för PTS att vid tilldelning av tillstånd att använda radiosändare ta hänsyn till riskerna för störningar på mottagning av trådbundna tv-sändningar. I rättsutlåtandena dras slutsatsen att en tillämpning av reglerna i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (LEK) som inte tar hänsyn till riskerna för störning på mottagning av trådbundna sändningar när ansvariga myndigheter tillgängliggör frekvensutrymmen för ny användning, t.ex. trådlöst bredband riskerar att stå i strid med bestämmelserna i LEK, Yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469) samt med Europakonventionen.

Företaget **3** anser att det kan vara ett alltför stort ingripande att förflytta kontrollen över tilldelningen till kommissionen och att förslaget riskerar att minska förutsägbarheten för mobiloperatörerna. Företaget **3** anser att det särskilt gäller då möjlighet ges för "behöriga myndigheter" att inom viss tid ge synpunkter på förslaget till tilldelning. Vidare innebär förslaget, enligt 3, att möjligheten till direkt dialog och påverkan minskar, eftersom operatörerna också kan behöva vända sig till kommissionen.

Kammarrätten i Stockholm önskar ett klagande av hur a) och b) i artikel 11 punkten 3 förhåller sig till varandra. Enligt kommissionens förslag ska de nationella behöriga myndigheterna "i enlighet med konkurrensreglerna och för att snabbt frigöra eller fördela tillräckligt harmoniserade radiospektrum i kostnadseffektiva band för trådlösa bredbandstjänster med hög kapacitet, överväga behovet av att införa a) lämplig ersättning eller stimulansbetalningar till befintliga användare eller innehavare av nyttjanderätter till radiospektrum, bland annat genom att inbegripa dem i budsystemet eller genom belopp för

⁴ Anders Bull var vid tidpunkten då rättsutlåtandena gjordes professor i konstitutionell rätt vid Uppsala universitet.

nyttjanderätter, b) stimulansbetalningar som ska betalas av befintliga användare eller innehavare av nyttjanderätter till radiospektrum.”

4.1 Tidplaner

Ericsson stödjer kommissionens förslag om en eller flera tidtabeller för spektrumtilldelning i Europa. Förslaget skulle också tillåta medlemsländerna att göra spektrum för trådlöst bredband tillgängligt tidigare än den gemensamma tidtabellen. **Ericsson** anser det angeläget med ett snabbt införande av innovativa produkter och tjänster. **Konkurrensverket** och företaget **3** pekar på risken för att gemensamma tidplaner kan leda till långsammare tilldelningstakt då anpassning ska göras till de långsammaste medlemsstaterna. **SVT** anser att skrivningarna i artikel 12.2 (a), om att länder ska kunna få olika tidplaner, är otydliga. **SKL** ifrågasätter om harmonisering av spektrum i medlemsstaterna kan genomföras med den föreslagna tidplanen. **TeliaSonera** föredrar en gemensam deadline framför en gemensam tidtabell för tilldelning av frekvenser i specifika frekvensband. En alltför detaljerad gemensam tidtabell för auktionering av frekvenser innebär svårigheter för företaget med verksamhet i flera medlemsländer att fördela sina resurser vid parallella auktionsförfaranden i flera länder.

4.2 Anslutningspunkter med kort räckvidd

Företaget **3** tillstyrker förslaget om s.k. anslutningspunkter med kort räckvidd i artikel 15. Sådana s.k. mikroceller kan användas för god anslutning i lokala radionät. Företaget **3** för positivt till att ny reglering om mikroceller införs, som innebär att nationella behöriga myndigheter inte får begränsa utbyggnad, anslutning och drift av anslutningspunkter med kort räckvidd i onödan.

5 Virtuellt bredbandsaccess (artiklarna 17-20)

Tillträdesreglering bör enligt **Konkurrensverket** ske på oförändrad nivå då det skapar bättre förutsättningar för en effektiv konkurrens. **TeliaSonera** framför att förslaget om standardiserad europeisk grossistprodukt inte bidrar till en europeisk gemensam marknad. Däremot kommer den innebära att en reglerad operatör får en konkurrensnackdel genom sämre möjligheter till innovation i förhållande till sina konkurrenter, på den nationella grossistmarknaden för kapacitetsprodukter. **Kammarrätten i Stockholm** förutsätter att de (detaljerade) tekniska egenskaperna avseende de europeiska produkterna för virtuellt bredbandsaccess som anges i artikel 17 varit föremål för samråd med berörda parter för att fastställa om egenskaperna passar operatörernas behov. Kammarrätten frågar om grossistprodukterna, såsom de anges i förslaget, tar hänsyn till eventuell ny teknisk utveckling samt om det finns risk för att en detaljerad beskrivning snabbt kan föråldras. **Telenor** anser att artikel 18.3 måste förbättras för att ge de nationella regleringsmyndigheterna en flexibilitet i implementeringen av standardiserade ”grossisttjänster”. De tekniska specifikationerna måste vara proportionerliga och inte öka regelbördan för näringen och detaljerade

produktspecifikationer som i Annex I får inte omformas till bindande EU-lagstiftning. **Göteborgs stad** tar inte ställning till om de krav förslaget ställer på anslutningsprodukter är tillräckliga ur tekniskt och juridiskt perspektiv vad gäller integritets- och personuppgiftsskydd, nätens säkerhet och integritet samt insyn i enlighet med unionsrätten. Göteborgs stad utgår från att andra myndigheter har som uppdrag att uttala sig om detta. **Tele 2** menar att skyldigheten att tillhandahålla virtuell access över en fysisk access är i strid med kommissionens mål att främja investeringar i sektorn och motverkar främjandet av infrastrukturbaserad konkurrens. Preferensen för en viss åtgärd begränsar möjligheterna för enskilda nationella tillsynsmyndigheter att införa den mest proportionella åtgärden för att uppnå en infrastrukturbaserad konkurrens, med hänsyn till nationella förhållanden.

5.1 Anslutningsprodukt med garanterad tjänstekvalitet, ASQ (artiklarna 19-20)

PTS ifrågasätter behovet av föreslagen reglering då varken efterfrågan från slutanvändare eller marknadsmisslyckande har kunnat påvisas, två faktorer som sammantaget skulle kunna motivera ett ingripande. PTS anser att marknaden är välfungerande. Att i ett sådant skede införa en betydande reglering anser PTS är en omotiverad och oproportionerlig åtgärd, särskilt med tanke på att regleringen även drabbar marknadsaktörer utan dominerande inflytande på marknaden. Flera av kraven i förordningen behöver enligt PTS förtydligas.

Com Hem anser att artikel 19 ska strykas. Kommissionen har inte redogjort för varför ASQ-föreslagen skulle vara nödvändiga. Det föreslagna införandet av en skyldighet att tillhandahålla en ASQ-tjänst motiveras inte med något av de syften som enligt LEK och Ramdirektivet ska ligga till grund för införandet av särskilda skyldigheter. Bestämmelsen är oproportionerlig enligt Com Hem. **Telenor** stödjer förslaget om en "ASQ-förenande produkt", men anser att beskrivningen i artikel 19 behöver förtydligas. Skrivningen i artikel 19 är balanserad enligt Telenor, då den innebär en möjlighet att säga nej till en konkret förfrågan om leverans av Europeisk ASQ. **Netnod** anser att alla skrivningar om garanterad kvalitet skall strykas, bortsett från de som gäller "nätneutralitet". Det finns enligt Netnod inget marknadsmisslyckande och förslaget strider mot idéerna om öppenhet i andra artiklar.

6 Konsumenträttigheter (artiklarna 21-30)

Enligt **Uppsala universitet** resulterar en fullständig harmonisering i att nationella regler som ger slutanvändare mer långtgående rättigheter än de som föreslås i kommissionens förslag inte längre kommer att vara förenliga med EU-rätten. En annan konsekvens är att medlemsstaterna på sikt får det svårare att anpassa lagstiftningen efter marknadens och slutanvändarnas behov. En bättre lösning vore att ha klara minimiregler, där medlemsstaterna fortfarande har utrymme att ge ett mer långtgående skydd.

PTS ser positivt på kommissionens ansats att skapa en harmoniserad inre marknad för elektroniska kommunikationstjänster, men ifrågasätter proportionaliteten med den föreslagna regleringen av internationella samtal inom EU och kommissionens utökade mandat att påverka innehåll samt utformning av reglerna om transparens. PTS anser att man ska vara försiktig med reglering av pris på slutkundsnivå (artikel 21.3). En reglering förutsätter en ordentlig riskanalys. En möjlig konsekvens av prisregleringen på kort sikt skulle kunna vara att priserna för nationella samtal stiger, då operatörerna kompenserar för lägre intäkter från utlandssamtal.

Telenor ger sitt generella stöd till harmoniserade konsumenträttigheter. Enligt **Teliasonera** är marknaden för internationella samtal starkt konkurrensutsatt vilket gör den föreslagna regleringen i artikel 21 oproportionerlig och onödig.

Konkurrensverket delar kommissionens bedömning i konsekvensanalysen kopplad till artikel 21, om prisreglering av utlandssamtal, att konkurrensen inte varit tillräckligt effektiv för att pressa ner slutkundspriserna. Kommissionen anser att det är för stora skillnader mellan priserna för nationella och internationella samtal, i synnerhet från mobiltelefoner. Prisskillnaderna kan inte förklaras av kostnadsskillnader. Liksom **Teliasonera** anser **Tele2** tvärtom att det är oproportionerligt och onödigt att införa direkt reglering av slutkundspriserna. Tele2 förespråkar i stället en reglering av grossistpriserna för terminering så att enhetliga nationella termineringstaxorna för fast (FTR) respektive mobil (MTR) terminering fastställs för samtliga medlemsstater.

Tele2 stöder förslaget till harmonisering av slutanvändarnas rättigheter, men anser att texten måste bli tydligare rörande begreppet "fullständig harmonisering" i syfte att uppnå detta.

Lunds universitet framhåller att bestämmelserna om konsumentskydd sannolikt överensstämmer med befintliga bestämmelser i de flesta medlemsstater. Därför bör lämpligheten med en reglering i förordningsform övervägas, då det kan medföra att medlemsstaterna endast får ett begränsat utrymme att samordna de nya kraven med redan gällande krav i den nationella lagstiftningen. Till saken hör att hittillsvarande regelverk för elektronisk kommunikation i hög grad är direktivbaserat.

Kommerskollegium ser likheter mellan artikel 21.2 i förslaget och den antidiskrimineringsklausul i artikel 20.2 i tjänstedirektivet, vilken kollegiet utrett tidigare. I tjänstedirektivet finns ett antal tolkningsfrågor som gäller vilka objektiva grunder som företagen kan åberopa för att motivera ett krav eller en högre avgift. Till skillnad från artikel 20.2, där denna fråga kunde lämnas åt den nationella lagstiftaren, regleras diskrimineringsförbudet på telekomområdet i en förordning som är direkt tillämplig utan genomförandeåtgärd. Det är därför viktigt att tydliggöra innehållet i artiklarna 21.2 och 21.3 i förordningsförslaget.

Företaget 3 är överlag positivt till välunderbyggda förslag som på ett effektivt sätt förbättrar konsumenters och andra slutanvändares möjligheter till ökad insikt före, och i samband med köp av elektroniska kommunikationstjänster. Det är självklart av stor vikt att kunderna inte känner sig vilseledda under köpprocessen, och även att rimliga förväntningar skapas på de tjänster som tillhandahålls. En förutsättning är att operatörerna inte tvingas till utfästelser som bygger på okända, för dem okontrollerbara faktorer, och som rent faktiskt inte kan delges kunderna utan omfattande reservationer. Företaget 3 anser att artikel 21.3 (Prisreglering av samtal och sms till andra EU-medlemsstater) inte kan införas utan utredning och fastställande av att det inte föreligger effektiv konkurrens på denna marknad. Det är inte enligt företaget 3 helt entydigt i artikel 21.3 när de två typerna av slutkundspriser aktualiseras. Innebär artikeln att det är den typ av nät som samtalet härrör från som är styrande för det maximala priset (dvs. alla mobiloperatörer ska tillämpa ett maximalt pris motsvarande eurotaxan enligt Roamingförfordningen) eller är det den typ av nät som samtalet "terminerar" (avslutas) i som bestämmer detta (dvs. oberoende av om operatören innehar ett mobilt eller fast nät så får ett samtal som "terminerar" i ett mobilt nät i en annan EU-medlemsstat högst uppgå till eurotaxan) Företaget 3 anser att denna omständighet måste klargöras eftersom de två tolkningar som kan göras får ett mycket varierande utfall.

6.1 Nätneutralitet och trafikstyrning (artiklarna 23 och 24)

PTS pekar på oklarheter vid regeltillämpning av artiklarna 23 och 24 som behöver redas ut. Myndigheten ifrågasätter behovet av och proportionaliteten med förslaget till reglering då det inte uppstått några problem på området hittills.

Teliasonera anser att nätneutralitet bör fastställas genom övergripande principer om öppenhet. Teliasonera menar att behovet av att skilja på tjänster med krav på en kvalitetsgaranti och den generella "best efforttjänsten" är korrekt identifierat i förslaget. Problemet är att införandet av en minimikvalitet på Internettjänst innebär att "best effortkonceptet" upphör och ersätts med en Internettjänst som har en garanterad kvalitet, dvs. en specialiserad tjänst. Att skapa ett Internet som både är fritt (utan kostnad för kvalitet) och som samtidigt har en garanterad kvalitet är dock en ekvation som inte kommer att gå ihop. Grundtjänsten Internet måste fortsätta vara en "best efforttjänst" genom övergripande principer om öppenhet och icke-diskriminering. Men en reglerad minimikvalitet skapar en situation där ett fåtal aktörer kan tränga undan andras tjänster och därmed försämra kvaliteten på internettjänsten vilket ger upphov till ökade investeringskostnader för operatörer och alla konsumenter och företag som använder internet. Förslaget riskerar också att begränsa möjligheten att optimera och erbjuda differentierade tjänster.

Myndigheten för radio och tv betonar nätneutralitet för rörlig bild och vikten av vidast möjliga yttrande- och informationsfrihet. **SVT** bejakar ett skarpare regelverk kring nätneutralitet och menar att trafikprioritering på det öppna nätet är problematiskt ur ett demokratiskt perspektiv. SVT lyfter frågan om

frekvensutrymme ska kunna avsättas specifikt för öppna internetjänster som faller under reglerna om nätneutralitet. Syftet skulle vara att undvika att en alltför stor del av frekvenserna används för prioriterade tjänster, i synnerhet som spektrum är en gemensam resurs. Ur ett konsumentperspektiv är risken påfallande att internetoperatörer vid hög trafikbelastning prioriterar egna tjänster högre än andra fria tjänster. SVT saknar en beskrivning av förslagets konsekvenser för spektrum som avsatts för radio- och TV-sändningar och hur potentiella målkonflikter eller störningar p.g.a. av en eventuell harmonisering ska hanteras.

Tele2 anser att med tillräcklig konkurrens, tydliga regler för byte av operatör och krav på insyn på området för nätneutralitet är slutanvändare tillräckligt skyddade, utan behov av att införa ytterligare lagstiftning på området nätneutralitet. Det finns inget sätt att fördela ytterligare kapacitet i radionätet för en specialiserad tjänst eftersom de mobila cellerna delas, och om en tjänst prioriteras kommer kapaciteten för andra internetjänster att minska. Tele2 påpekar att med en tillräcklig trafikreglering skulle tidskänsliga tjänster fortfarande fungera även om de inte är prioriterade tjänster. **Telenor** betonar att trafikhantering för överbelastning av nät inte kan begränsas till tillfälliga överbelastningar eller undantagssituationer.

Företaget **3** håller med om att huvudregeln bör vara nätneutralitet men vill också framhålla att ett visst mått av styrning av trafiken är nödvändig för att bl.a. kunna tillhandahålla bästa möjliga kvalitet till samtliga kunder samt för att garantera säkerhet och robusthet i nätverket. Utan trafikstyrning kan t.ex. en enda användare som laddar ned videomaterial när belastningen i nätet är som högst orsaka att övriga användares tjänster inte fungerar alls, eller går mycket långsamt.

Konsumentverket ser positivt på förtydligandet att trafikstyrningsåtgärder endast får användas för vissa uttalade syften och endast då åtgärderna kan anses nödvändiga och proportionella. **Ericsson** stödjer kommissionens förslag om att inte tillåta blockering eller reglering av visst innehåll eller tjänster från vissa leverantörer då det motverkar konkurrens och ett öppet internet. Det är, enligt Ericsson, bara acceptabelt om det finns en överenskommelse om begränsning av tjänster. Företaget **3** noterar att det ligger en motsättning i nätverksinnehavarens begränsade möjligheter till trafikstyrning å ena sidan och kravet på denne att lämna information om "faktisk tillgänglig hastighet" å andra sidan. Om nätverksinnehavaren inte tillåts fördela nätverksresurserna på det sätt som krävs enligt vad som beskrivits ovan, kommer rättvisande information från denne om förväntade hastigheter på tjänsterna knappast heller att kunna ges.

Com Hem föreslår att regeringen inom ramen för kommande förhandlingar anför som sin mening att artikel 23.2 andra stycket sista meningen ska strykas. Ett införande av bestämmelsen skulle dels vara oproportionerligt, dels kunna innebära att svenska IPTV-operatörer (Internet Protocol Television) i grunden skulle tvingas förändra sitt sätt att tillhandahålla tv-tjänster, dels skulle det leda till rättsosäkerhet.

Företaget **3** ifrågasätter om detaljregleringen i artikeln 23.5 är lämplig då de tekniska förutsättningarna med nya tjänster och affärsmodeller på Internet så snabbt ändras.

Com Hem anser att den föreslagna artikel 23.5 skulle innebära en alltför detaljerad reglering av operatörernas trafikhanteringsåtgärder och riskera att få motsatt effekt i förhållande till målet om ett så öppet och användarvänligt internet som möjligt.⁵ En uppfattning som också framförts av **Telenor**.

6.2 Insyn och offentliggörande av information samt informationskrav för avtal, hastighet (artikel 25-26)

PTS anser att artiklarna 25 och 26 innebär ett förtydligande av de informationskrav som ställs mot operatörerna. PTS menast att detta innebär en förbättring jämfört med den osäkerhet som funnits med USO-direktivet⁶.

Com Hem anser att den föreslagna artikeln riskerar att leda till rättsosäkerhet och att den är oproportionerlig. Com Hem föreslår därför att artikel 25 i första hand stryks, och i andra hand att artikel 25 omformuleras så att den stämmer överens med artikel 21 i direktiv 2002/22/EG och med 5 kap 17 § och 17 a § LEK. I tredje hand bör, enligt Com Hem, en jämförelse mellan medlemsstaternas genomförande av nu gällande EU-direktiv och förordningsförslaget genomföras samt en behovsanalys presenteras av kommissionen innan beslut fattas om ett införande av artikel 25.

Konsumentverket anser att en tydligare beskrivning av tjänstens kvalitet och eventuella begränsningar kan skapa mer realistiska antaganden hos konsumenten, om vad denne kan förvänta sig av den köpta tjänsten. Genom förbättrad information bör de tillfällen minska då konsumenten i efterhand upptäcker att tjänsten inte uppfyller de behov som konsumenten har. Det är otydligt om förordningsförslagets bestämmelser om faktisk tillgänglig datahastighet för nedladdning och uppladdning motsvarar PTS bestämmelser om att normal överföringshastighet för internetaccesstjänster ska anges i avtalet.

Telenor anser att reglerna om transparens och kontrakt i artiklarna 25 och 26 bör sträva efter att se till att det finns meningsfull information för konsumenter och att reglerna inte ska diskriminera mobilteknologi.

⁵ Com Hem föreslår följande formulering: "Inom gränserna för eventuella datavolymer eller hastigheter för internetaccesstjänster som fastställts genom avtal ska leverantörer av internettjänster inte begränsa de friheter som anges i punkt 1 genom att blockera, sakta ned, försämma eller diskriminera specifikt innehåll, specifika tillämpningar eller tjänster eller specifika klasser av dessa, om så inte är nödvändigt för att tillämpa rimliga trafikstyrningsåtgärder. Rimliga trafikstyrningsåtgärder ska vara öppna, icke-diskriminerande, proportionella och nödvändiga för att bland annat a) genomföra en lagstiftningsbestämmelse eller ett domstolsbeslut eller förebygga eller förhindra allvarlig brottslighet, b) bevara integriteten och säkerheten för nätet, tjänster som tillhandahålls via detta nät och slutanvändarnas terminaler, c) förebygga överföring av oönskade kommunikationer till slutanvändare som har lämnat sitt förhandsgodkännande till sådana begränsande åtgärder, d) minimera effekterna av tillfällig eller exceptionell överbelastning av nätet. Rimlig trafikstyrning ska endast medföra behandling av uppgifter som är nödvändiga och proportionella för att uppnå de syften som anges i denna punkt."

⁶ Europaparlamentets och rådets dir. 2002/22/EG om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och -tjänster.

Konsumentverket ser positivt på den annorlunda regleringen i förordningen. Jämfört med motsvarande bestämmelse i direktiv 2002/22/EG (EGT 2002 L 108/51), USO-direktivet, regleras användares rättigheter och samhällsomfattande tjänster avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster. Konsumenten bör få en bättre uppfattning om bland annat tjänstens egenskaper och kvalitet, eventuella begränsningar i tjänsten och villkoren för förlängning och uppsägning av avtalet. Konsumentverket anser att en sådan ordning väsentligt förbättrar konsumentens möjlighet att ta till sig avtalsvillkoren, vilka ofta kan vara såväl omfattande som invecklade.

Com Hem har samma synpunkter avseende artikel 26 som de har om artikel 25 med den skillnaden att artikel 26 i andra hand ska omformuleras så att den stämmer överens med artikel 20 i direktiv 2002/22/EG och med 5 kap 15 § LEK.

Företaget **3** pekar på att innebörden av begreppet "faktisk tillgänglig datahastighet" inte närmare definierats i förslaget. Begreppet förefaller emellertid problematiskt eftersom "faktisk hastighet" bygger på kunskap om ett flertal faktorer som konstant varierar i mobila nätverk och enligt 3 är det omöjligt att på ett säkert sätt uttala sig på förhand om varje specifik anslutningspunkt. Datahastighet är bl.a. beroende av aktuell täckning, signalens kvalitet (interferens), antalet samtidiga användare i aktuell cell och terminalens mottagaregenskaper.

SVT framhåller att hur den minsta kvalitetsnivån ska definieras behöver preciseras ytterligare och att definitionen behöver vara föränderligt över tid. I praktiken har definitionen nu överlämnats till hur operatörernas avtal utformats. I denna del bör den svenska regeringen, enligt SVT, verka för ytterligare preciseringar. **Tele2** anser att det bästa är att definiera en övergripande förväntad datahastighet. Företaget **3** anser det vara av största vikt att inte slutanvändarna vilseleds i fråga om vilka hastigheter som är realistiska. Ordalydelsen i förslaget behöver därför ändras så att mobiloperatörerna kan stå för sin marknadsföring och inte riskerar att ge kunderna felaktiga förväntningar på tjänsterna. Exempelvis skulle information om "uppskattad datahastighet" eller "förväntad hastighet" bättre spegla vilken typ av information som operatörerna kan tillhandahålla i det enskilda fallet.

Teliasonera anser att kommissionens förslag är alltför detaljerade och långtgående. Behov av reglering bör i första hand adresseras genom generell konsumentlagstiftning. En utvärdering av bestämmelserna bör göras innan nya bestämmelser föreslås. Det bör beaktas att nya generella konsumentskyddsbestämmelser införs inom EU i juni 2014. Teliasonera ifrågasätter också rimligheten i att betydande skillnader mellan faktisk hastighet och angiven faktisk tillgänglig datahastighet enligt artikel 26 skulle utgöra ett brott mot avtalet när den faktiska hastigheten beror på många faktorer utom operatörens kontroll.

6.3 Kontroll av konsumtion (artikel 27)

Artikel 27 (punkt 1-2) i förslaget ger en möjlighet för slutanvändarna att kontrollera sin konsumtion av olika kommunikationstjänster. Den ekonomiska gräns som valts av slutkunden får inte överskridas vid fakturering. **PTS** ser positivt på förslagen inom området. Företaget **3** erbjuder redan idag verktyg online så att kunderna kan följa sin förbrukning av tjänsterna och därmed sina kostnader. Förslaget kommer dock att medföra kostnader för upprättande av tekniska system som kan garantera olika kostnadspärrar för tjänsterna. Företaget **3** gör för närvarande en förstudie av vad förslaget skulle kunna innebära i form av systemutveckling etc. Etiska rådet har tagit fram branschregler där det föreskrivs hur information om tillämpliga taxor ska se ut, bl.a. att det vid samtal som kostar mer än tio kronor ska ges information om tillämpad taxa. Företaget **3** anser att det finns anledning att överväga ett införande av en motsvarande nedre kostnadsgräns även i artikel 27.3.

6.4 Uppsägning av avtal (artikel 28)

Företaget **3** och **Telenor** anser att det finns anledning att närmare analysera effekterna av artikel 28.2, som reglerar uppsägningstid av avtal med bindningstid efter sex månader. **Com Hem** anser att förslaget i artikel 28.2 riskerar att leda till en indirekt begränsning av den lägsta bindningstiden till 6 månader, vilket vore oförenligt med bestämmelsen i artikel 28.1. Bestämmelserna är således rättsosäkra. Eftersom mindre ingripande alternativ finns för att uppnå den föreslagna bestämmelsens syfte, måste artikeln dessutom anses oproportionerlig.⁷

Com Hem ser inte den föreslagna artikeln 28.3 som fullt förenlig med svensk praxis och att den skulle leda till enklare byte av leverantör för konsumenterna. **Com Hem** anser att den endast skulle få till följd att operatörerna får ökade administrativa kostnader. Av denna anledning måste bestämmelsen, enligt **Com Hem** anses oproportionerlig.⁸

Konsumentverket anser att det är ett steg i rätt riktning att leverantörer vid användande av automatisk förlängning av avtal åläggs att påminna konsumenten

⁷ **Com Hem** föreslår att artikel 28.2 i första hand stryks och ersätts med tillägg till artikel 28.1 enligt följande: "Avtal som ingås mellan konsument och leverantör av elektroniska kommunikationstjänster till allmänheten får inte föreskriva en avtalsperiod som överstiger 24 månader. Leverantörer av elektronisk kommunikation till allmänheten ska göra det möjligt för användarna att ingå ett avtal med en maximal giltighetstid på 6 respektive 12 månader." I andra hand bör artikel 28.2 omformuleras enligt följande: "Om inte annat har överenskommit ska konsument och andra slutanvändare ha rätt att säga upp ett avtal med en månads uppsägningstid när minst sex månader har förflutit sedan avtalet ingicks. Ingen ersättning ska utgå förutom återstående kostnader för eventuell subventionerad utrustning, eventuella administrativa merkostnader till följd av uppsägningen eller andra kampanjer som är knutna till avtalet vid tidpunkten för uppsägningen samt ersättning beräknat i förhållande till tidsperioden för eventuella andra kampanjfördelar som anges som sådana vid den tidpunkt då avtalet ingicks. Eventuella begränsningar av användning av terminalutrustning på andra nät ska hävas kostnadsfritt av leverantören senast vid betalning av sådan ersättning."

⁸ **Com Hem** föreslår följande ordalydelse: "Om det i avtalen eller i nationell lagstiftning anges att avtalsperioderna förlängs med ny bindningstid genom tyst medgivande ska leverantörer av elektronisk kommunikation informera slutanvändarna i god tid så att de har minst en månad på sig för att inkomma med en invändning mot ett tyst medgivande (...)"

om möjligheten att säga upp avtalet innan förlängning sker. **PTS** tillstyrker förslagen.

6.5 Förenklat byte av leverantör (artikel 30)

PTS uppmärksammar att reglerna för nummer och nummerportering kommer att bli mer svåröverskådliga, då de kommer att finnas i såväl förordningen som i PTS föreskrifter. **PTS** pekar på en otydlighet i artikel 30.3, där det anges att tidsfristen om en arbetsdag för aktivering av nummer ska börja löpa när avtal om byte ingåtts med ny tjänsteleverantör. Denna tidsfrist är i princip omöjlig att leva upp till i fråga om portering av mobilnummer, då nya SIM-kort måste förmedlas till kunderna vid portering. Motsvarande problem finns även för fast anslutna stora abonnentväxlar. Oklarheter uppstår därför om hur skyldigheten, som i sig är relativt tydlig, ska tillämpas i praktiken.

Kammarrätten noterar att förslaget om harmoniserade rättigheter för slutanvändare och förenklat byte av leverantör innebär att nationella myndigheter i framtiden inte kommer att ha möjlighet att införa striktare nationella regler än vad som anges i förslaget och noterar även att de tillämpliga konsumentreglerna i USO-direktivet (2002/22/EG ändrat av 2009/136/EG) utgör minimiregler. Kammarrätten ställer sig frågande till nödvändigheten av att ordningen med minimiregler för konsumentskyddet ska överges till förmån för helt harmoniserade regler.

Teliasonera anser att artikel 30.3 måste förtydligas. Det ligger inte alltid i slutkundens, eller i den nye leverantörens intresse, att numret porteras omedelbart när avtal ingås. Om slutkunden är bunden av avtal med befintlig leverantör väljer denne ofta att avvakta med porteringen till dess det befintliga avtalet löpt ut för att undvika dubbel betalning. Och om slutkunden vill portera numret omedelbart är det inte möjligt att aktivera numret hos den nye leverantören inom en arbetsdag från det att avtalet om portering har ingåtts mellan slutkunden och den nye leverantören. Det är först när numret porteras till den nye leverantören som det uppstår ett avbrott i tjänsten för slutkunden. Utgångspunkten för kravet på aktivering av numret inom en arbetsdag bör vara den faktiska porteringstidpunkten.

Artikel 30.5 innehåller en ny skyldighet för den överlämnade operatören att denne ska ersätta konsumenter för eventuella kvarstående tillgodohavanden på kontantkortet vid portering. Företaget **3** anser att om denna del av förslaget genomförs bör återbetalning bara ske när tillgodohavandena överstiger administrationskostnaden.

Telenor anser att det behövs ytterligare klarlägganden och precisering av artikeln vad gäller portering.

Com Hem anser att den föreslagna artikeln 30.7 skulle kunna leda till administrativa kostnader för operatörerna, och att den måste anses

oproportionerlig.⁹ **Netnod** anser att allt om portabilitet vad gäller mailadresser och motsvarande skall strykas i förslaget, då det är tekniskt svårt eller omöjligt att implementera och då portabilitet vad gäller identifierare på Internet hanteras med "personliga domännamn".

7 Organisatoriska bestämmelser och slutbestämmelser (artiklarna 31-40)

7.1 Utökade befogenheter för kommissionen vad gäller utformningen av skyldigheter för EU-leverantör

Förslaget innebär att kommissionen får vetorätt över de skyldigheter som en regleringsmyndighet ålägger en EU-leverantör, när de anser att den föreslagna åtgärden skulle utgöra ett hinder för den inre marknaden. Enligt **PTS** riskerar förslaget att minska proportionaliteten i de ålägganden leverantören får i förhållande till de särskilda nationella förhållandena i varje medlemsland. **PTS** anser att den nationella regleringsmyndigheten är mest lämpad att besluta om väl avvägda skyldigheter i förhållande till den avsedda tillämpningen. Att ge kommissionen vetorätt är enligt **PTS** inte rätt väg att gå. **PTS** ifrågasätter också förslagets begränsning av möjligheten att tvinga en myndighet att dra tillbaka förslaget till de fall där skyldigheterna avser en EU-leverantör. Det vore olyckligt om detta ledde till att EU-leverantörer och andra operatörer behandlas olika i medlemsländerna. Det skulle kunna hindra företag som ännu inte är en EU-leverantör än från att bli det i framtiden, samt försvåra för EU-leverantörer som vill köpa en insatsvara av annat än transeuropeiska operatörer.

Konkurrensverket anser att en enhetlig reglering får alltför stor vikt. Det finns en risk att vissa medlemsstater tvingas till antingen för mycket eller för lite reglering, i förhållande till vad konkurrensproblemen kan motivera. En bestämmelse om att ta hänsyn till EU-ekonomins konkurrenskraft riskerar att öppna för olika tolkningar av hur regleringen bör utformas, vilket skulle skapa osäkerhet om den framtida regleringen.

Uppsala universitet uppmärksammar två negativa aspekter med det förslag som ger möjlighet för kommissionen att stoppa regleringsmyndighetens åtgärder vad gäller EU-auktoriserade operatörer. Möjligheten innebär en befogenhetsöverföring till unionen på de nationella regleringsmyndigheternas bekostnad. Regleringsmyndigheterna borde vara bättre lämpade än kommissionen att vidta korrigeringsåtgärder för att upprätthålla konkurrensen på

⁹ Com Hem föreslår följande ordalydelse: "Om en slutanvändare som byter till en ny leverantör av internetaccessstjänster har en e-postadress som tillhandahållits av den överförande leverantören ska denna på begäran av slutanvändaren till självkostnadspris ha rätt att från den överförande leverantören beställa kostnadsfritt vidarebefordran av alla e- postbrev som är adresserade till slutanvändarens tidigare e- postadress till en e-postadress som anges av slutanvändaren under en period av 12 månader (...)"
Telenor anser att åtgärden i artikel 30.7 avseende vidarebefordran av e-postbrev i händelse av byte till ny leverantör är betungande att implementera.

lokala marknader. Förslaget kan leda till en ökad harmonisering av villkoren för företagen men på bekostnad av ökade konkurrensproblem på lokala marknader.

7.2 Roaming (artikel 37)

PTS ställer sig positiv till lägre roamingavgifter, men det förslag som nu finns riskerar att ge en sämre konkurrens, minskade investeringar samt bristande incitament för operatörer att tillämpa förslaget. PTS framhåller den regleringsmässiga osäkerhet som kan följa på förslaget då mobilnätoperatörer kan ha gjort investeringar för att leva upp till de krav som följer på Roaming III. **Tele2** framhåller att ändringar i förordningen kan medföra osäkerhet och negativt påverka viljan att investera. Regelverket har kritiserats av DG Comp, BEREC samt av ansvariga för den minimala konsekvensanalysen. Tele2 anser att EU bör vänta med en förordningsändring till efter en utvärdering av resultatet av förordningen, vilket också anges i förordningen om Roaming III. Fokus måste ligga på reglering av grossistmarknaden, inte på slutkundspriser.

LRF bifaller förslaget.

SKL anser att höga kostnader för gränsöverskridande datatrafik är ett minst lika stort problem som roamingkostnader för enskilda telefonsamtal. Fokus borde ligga på att åstadkomma en gränslös prissättning för både telefonsamtal och datatrafik, för att därmed utplåna roamingkostnaderna.

Uppsala universitet påpekar att kommissionens förslag till nya roamingregler kan innebära att de fördelar som kan finnas med den senaste roamingförordningen ("Roaming III"), som gäller fr.o.m. den 1 juli 2014, kan försvinna innan Roaming III hunnit realiseras på marknaden. **Netnod** anser att förslaget om roamingavgifter måste ses över då dagens reglering inte är fullt införd och Sverige inte har någon nationell roaming.

Uppsala universitet framför att syftet med Roaming III är att sänka konsumenternas roamingavgifter. Genom denna förordning kommer slutanvändare att kunna välja konkurrerande alternativa leverantörer av roamingtjänster. Kommissionens förslag innebär att vissa företag kan få undantag från förpliktelsen till "decoupling". Undantaget gäller under villkor att leverantören tillämpar den nationella tjänstetaxan på nationella tjänster samt reglerade roamingtjänster inom hela unionen. Uppsala universitet antar att syftet med ändringsförslaget är att ge företag incitament att använda sig av undantaget så att roamingavgifterna sänks till den nivå som gäller för "nationella" roamingtjänster. BEREC har påtalat att incitamenten för en sådan utveckling är låga, eftersom marginalerna för roamingtjänster är höga. Inget hindrar heller företag som använder sig av denna möjlighet från att kompensera för minskade vinstmarginaler med andra prisökningar som inte är direkt kopplade till roaming. Konsumenterna kan, enligt Uppsala universitet, genom undantaget från konkurrensutsättning bli förlorare.

IT&Telekomföretagen lyfter fram att EU för cirka ett år sedan bestämde villkoren för roaming. Att åter ändra detta visar på en avsaknad av förståelse för behovet av långsiktighet.

Telenor stödjer inte en nolltaxa för samtal genom roaming.

Konkurrensverket delar kommissionens bedömning att effekterna av förslaget om möjlighet till undantag från skyldigheten att låta kunden köpa roaming separat är svåra att uppskatta. Konkurrensverket är dock tveksamt till att införa förslaget redan nu, innan bestämmelserna om separat försäljning har börjat tillämpas, då det riskerar att skapa osäkerhet på marknaden, särskilt för aktörer som planerar att lansera separata roamingtjänster.

Företaget **3** stödjer den övergripande målsättningen med förslaget, men tror inte att åtgärderna är tillräckligt effektiva för att slutkundens "tilläggsavgifter" för roaming ska försvinna. Förslaget riskerar att motverka telekompaketet och roamingregleringens konkurrensfrämjande innehåll. Avregleringen har kraftigt minskat marknadsövertaget för de forna monopolisterna, genom att sänka inträdesbarriärerna på marknaden och skapa likartade förutsättningar för alla konkurrenter. Företaget **3** anser att förslaget hämmar konkurrensen på den europeiska telekommunikationsmarknaden och möjligheten till kreativa slutkundserbudanden. Förslaget skapar stor osäkerhet om förutsättningarna för alternativa roamingoperatörer. Det är, enligt företaget **3**, viktigt att de reglerade grossistpriserna sänks så att samtliga operatörer på EU-marknaden kan få ett lågt inköpspris.

Trots att operatörerna på grossistnivå får betala för samtalsterminering i mottagarlandet, får de inte täcka dessa kostnader genom att ta betalt av slutkunderna för tjänsten. En konsekvens av detta är att enbart om termineringspriserna i samtliga medlemsstater tas bort kommer operatörerna kunna undvika att gå med förlust. Företaget **3** framhåller att betydande skillnader i grossistpriser mellan medlemsstaterna ytterligare kommer att missgynna operatörer i medlemsstater med lågt termineringspris, bl.a. Sverige. Så länge det finns termineringspriser bör operatörerna tillåtas ta ut ett belopp för dessa samtal i förhållande till slutkund. Företaget **3** förespråkar att förslaget om roaming analyseras noggrant, i samråd med marknadsaktörer. Särskild uppmärksamhet bör rikas mot frågan om konsolideringar, om de bör ske och vilka effekter det får på konkurrensen inom EU och inom respektive medlemsstater. I remissvaret ges förslag till reglerade grossistpriser.

Länet Västerbotten Data och Tele AB påpekar att det också kan finnas behov av regional roaming, då det finns en risk att kommersiella mobiloperatörer inte bygger ut sina respektive nät så att länet får en fullgod yttäckning.

Länsstyrelsen i Norrbottens län och **IT Norrbotten** framhåller brister i förslaget, så till vida att det inte fångar upp den för Sverige unika stadsnätmarknaden som har en mycket viktig roll, inte minst för att uppnå Sveriges och EU:s mål för

bredband till 2020. **IT Norrbotten** framhåller att lokala aktörer står för ungefär hälften av landets fiberutbyggnad.

IT Norrbotten anser att den europeiska lagstiftningen avseende roaming inte bör få sådan utformning att ett eventuellt behov av en nationell roaming försvåras, då det kan finnas regionala behov av roaming inom glesbefolkade län eller regioner. Norrbottens län är ett sådant län. Där finns risken att kommersiella mobiloperatörer inte bygger ut sina respektive nät så att Norrbotten får en fullgod yttäckning i förhållande till vistelseort. Detta är då ett hinder för en grundläggande trygghet för att nå akutnumret 112, utveckla turistnäring, skogsnäring m.m. Exemplet visar på ett eventuellt behov av nationell alternativt regional roaming, för att möjliggöra en smart och hållbar tillväxt för alla oavsett stads- eller glesbygdsperspektiv.

Teliasonera anser det högst olämpligt att mitt under genomförandet av EUIII föreslå en ny reglering som väsentligt ändrar förutsättningarna för att tillhandahålla roamingtjänster och som därför motverkar ett av syftena med förslaget, att säkerställa förutsägbara regleringsvillkor. Skillnaden i pris mellan samtal till utlandet och att ta emot samtal i utlandet kommer leda till nya ringmönster där risken för bedrägerier, enligt Teliasonera, är uppenbar. Prissättningen tar inte heller hänsyn till att kostnaden för roamingtrafik är högre än för nationell trafik. Enligt kommissionen är det möjligt att avskaffa extra roamingavgifter för inkommande samtal. Teliasonera pekar på att det finns en betydande kostnad för att tillåta kunden att ta emot samtal utomlands. Denna kostnad måste operatörer få möjlighet att fakturera. I annat fall kommer operatörer med stor sannolikhet att tillhandahålla begränsad kapacitet till utländska destinationer för att på så sätt undvika förlust. Förslaget innebär också att trafikmönstren kommer att förändras i och med att "roamande" kunder från och med den 1 juli 2014 kommer att kunna ringa till andra länder inom EU för 0,19 Euro medan priset för att ta emot sådana samtal är 0,00 Euro. En annan aspekt blir att utländska SIM-kort, som i sitt hemland är prissatt enligt "roam-like-at-home", kan kringgå annat lands moms- och skattlagstiftning i och med att de enbart avses nyttjas i det andra landet. Polska SIM-kort med lokal polsk prissättning t.ex. nyttjas och säljs på den svenska marknaden. Produktionskostnaden för roaming är fortfarande högre än för egenproducerad trafik.